

Inhoud

- 1. Wat is dyslexie? 2
- 2. Hoe kun je dyslexie vaststellen? 3
- 3. Wat zijn de mogelijke gevolgen voor de leerling 4
- 4. Wat doet de school? 4
- 5. Wat doen de docenten? 5
- 6. Wat doet de leerling? 6
- 7. Wat kunnen ouders doen? 6
- 8. Hulpmiddelen 7
- 9. Informatie 9

DYSLEXIE

IS DAT NIET ZOIETS
ALS GEEN LETTERS IN
JE SOEP LUSTEN

Loesje

1. Wat is dyslexie?

Dyslexie betekent letterlijk “niet kunnen lezen”. Bij dyslexie kunnen zowel lees- als spellingsproblemen voorkomen, maar deze komen ook los van elkaar voor. Officieel wordt dyslexie in Nederland aangeduid als:

"een hardnekkig probleem met het aanleren en het accuraat en/of vlot toepassen van het lezen en/of spellen op woordniveau"

Hardnekkigheid is een belangrijk kenmerk van dyslexie, niet alleen bij het leren lezen en spellen, maar ook bij het snel en vlot kunnen lezen. De definitie is al een aantal keren aangepast en is opgesteld door de gezondheidsraad in 1995 en wordt ook gebruikt door de Stichting Dyslexie Nederland.

Wanneer wordt iemand dyslectisch genoemd? Hiervoor gelden de volgende uitgangspunten:

Tekort aan automatisering.

Dit lijkt het basisprobleem te zijn bij dyslectici. Alle problemen bij dyslexie zijn hierop terug te voeren. Het is voor dyslectici heel moeilijk om de vorm van letters of de letter en de bijbehorende klank zodanig te onthouden dat dit geautomatiseerd zal worden.

Hardnekkigheid van het automatiseringsprobleem.

Ook na veel extra instructie en veel oefening blijft het stadium van automatisering onbereikbaar.

Achterstand in lees- en schrijfvaardigheid.

Het niveau ligt onder dat van leeftijdsgenoten, ondanks veel oefening. Het tekort aan automatisering kan ook optreden bij b.v. het aanleren van tafels bij rekenen.

Gebrek aan accuratesse en/of snelheid.

Het werktempo ligt vaak laag, doordat de leerling moeite heeft met lezen en/of schrijven. Het korte termijn geheugen functioneert vaak minder goed. Het leren van rijtjes woordjes is daardoor lastig.

Onvoldoende gelegenheid tot leren.

Als leerlingen nauwelijks onderwijs of slecht onderwijs hebben gehad, is er sprake van didactische verwaarlozing. Als leerstof niet goed wordt aangeboden, of als er te weinig is geoefend, is het logisch dat een kind een achterstand heeft. Dit heeft dan niet met dyslexie te maken. Men spreekt alleen van dyslexie als de problemen hardnekkig zijn en blijven bestaan, terwijl er in de omgeving voldoende oefening is aangeboden.

2. Hoe wordt dyslexie vastgesteld?

Een leerling mag alleen van extra faciliteiten voor dyslexie gebruik maken als officieel is vastgesteld dat hij/zij dyslexie heeft. Dit kan een GZ psycholoog doen. De leerling krijgt dan een dyslexieverklaring. Sommige leerlingen hebben zo'n verklaring al als ze op het voortgezet onderwijs komen. Dan is dyslexie door een particulier instituut of de schoolbegeleidingsdienst vastgesteld. Bij andere leerlingen komen dyslectische problemen pas op het voortgezet onderwijs naar boven. Met ingang van oktober 2016 kunnen de scholen voor voortgezet onderwijs in Almere geen dyslexieonderzoeken meer doen. De regels voor het onderzoek en de verklaring zijn namelijk verscherpt. De verklaring moet ondertekend worden door een GZ psycholoog en er zijn zwaardere eisen gesteld aan de verslaglegging van het onderzoek. In Almere kunnen de middelbare scholen hier niet aan voldoen.

Wat kunnen we op school wel doen: bij vermoedens van dyslexie kunnen we een dyslexiescreening doen. Op basis van de uitslag krijgt u een advies of het raadzaam is uw kind verder te laten testen. U wordt dan verwezen naar externe instanties en moet zelf de kosten voor het onderzoek betalen. Deze instanties kunnen wel een dyslexieverklaring afgeven.

3. Wat zijn de mogelijke gevolgen voor de leerling?

Leesvaardigheid.

Vaak lukt het hardop lezen niet goed. Er zijn twee groepen lezers te onderscheiden. De eerste groep zijn de spellers die hakkeler lezen. De tweede groep zijn de radende lezers. Ze lezen onnauwkeurig, vergeten daardoor details, maar weten wel vaak de grote lijn.

Schrijfvaardigheid.

Vaak hebben dyslectici een slecht woordbeeld. Ze schrijven woorden vaak ondanks veel oefening toch fout, vooral als de aandacht op iets anders gericht is bijv. de inhoud van een brief.

Leesachterstanden.

Bij alle vakken geldt dat de dyslecticus veel meer moeite moet doen om schriftelijke informatie te verwerken. Ook het onthouden van losse feiten (dat wat op papier moet komen), is erg lastig. Het resultaat van deze problemen kan bij vrijwel alle vakken doorwerken. Taalvaardigheid heeft een leerling bij alle vakken nodig, zelfs bij de exacte vakken en de praktische vakken.

Psychosociale problemen.

Dyslexie kan gevolgen hebben op psychosociaal gebied, zoals :

- Laag competentiegevoel. Doordat leerlingen zoveel meer moeite moeten doen dan een ander en bij de talen toch vaak laag scoren, ontstaat wel eens gevoel om te zijn.
- Faalangst. Het lage competentiegevoel kan lijden tot faalangst.

- Stress. In zo'n situatie is het stressniveau van de leerling hoog. Dit kan weer leiden tot concentratie- en geheugenproblemen.
- Motivatieproblemen. Sommigen verliezen hun motivatie voor school. Dit kan de schoolloopbaan in gevaar brengen.

4. Wat kan de school doen?

Er wordt door de dyslexiespecialist praktische ondersteuning geboden bij: doorverwijzing voor dyslexieonderzoek, problemen op school voortkomend uit dyslexie bij toetsen leren en maken, beoordelingen, afstemming met docenten, aanpassingen tijdens de les. De talen worden hier zoveel mogelijk gemeden. De begeleiding richt zich op praktische en mentale ondersteuning. De aanpassingen die voor de leerling van belang zijn komen op een dyslexiepas van de leerling te staan. Deze pas kunnen de leerlingen gebruiken in de les.

Hulp tijdens de lessen.

Er wordt aandacht besteedt aan;

Facilitering

Hierbij gaat het om het aanbieden van teksten in Arial punt 12, teksten laten voorlezen, ingesproken boeken laten gebruiken op de daisyspeler, extra tijd geven voor schriftelijk toetsen, hulp geven bij het maken van een planning van werk, werk mondeling overhoren (of mondeling herkansen) in plaats van schriftelijk. Het is ook mogelijk om toetsen en opdrachten digitaal te maken. Hierbij wordt met de docenten afgestemd hoe het gemaakte werk wordt ingeleverd.

Dispensatie

Denk hierbij aan het verminderen van de taak, bijv. geen voorleesbeurten geven, de omvang of moeilijkheid van de boekenlijst aanpassen, de schrijftaak verminderen. Er bestaat ook een mogelijkheid om wanneer dit nodig mocht zijn om één van de twee moderne talen (Frans of Duits) te laten vervallen. De vrijgekomen tijd moet dan worden ingevuld om zo aan de normjaartaak te voldoen. De school bepaalt (overleg tussen vakdocenten, mentoren en teamleider) bij wie en op welk tijdstip deze dispensatie plaatsvindt. Deze dispensatie kan alleen plaatsvinden in het VMBO en de bovenbouw (vanaf klas 4) van de Havo/Vwo.

Stimulatie en feedback

Het is voor kinderen prettig als zij het gevoel hebben dat er niet alleen naar hun beperkingen, maar ook naar hun positieve punten wordt gekeken.

Een aspect van de begeleiding richt zich op het omgaan met dyslexie. Het is voor leerlingen (en ouders) niet altijd gemakkelijk om te accepteren dat ze dyslectisch zijn, zeker niet op deze leeftijd. Hierbij wordt aandacht besteed aan: *hoe ga je er zelf mee om? Hoe blijf je plezier in school houden?* Hoe vertel je het klasgenoten en hoe gaan zij er mee om? Wat zeg je tegen de docenten? Wat doe je als je merkt dat een docent in jouw ogen weinig begrip heeft voor je dyslexie.

We denken dat bij het omgaan met dyslexie het volgende belangrijk is:

- Accepteren dat je dyslectisch bent
- Accepteren dat je voor sommige dingen altijd meer moeite moet doen dan een ander
- Voor jezelf opkomen.
- Je bewust zijn van alle dingen waar je sterk en goed in bent.

De begeleiding wordt hierbij niet alleen door de dyslexiespecialist gegeven. Omdat je de hele dag door bij ieder vak dyslectisch bent, is het de bedoeling dat leerlingen bij elk vak begrip krijgen. Dit lukt de ene keer beter dan de andere keer. Één en ander is natuurlijk ook afhankelijk van de instelling van de leerling zelf. Wij geven op school geen specialistische behandeling van dyslexie. Hier zijn speciale instituten voor. Wij begeleiden dyslectische leerlingen. Hierbij kunnen computerprogramma's gebruikt worden.

5. Wat doen de docenten ?

Investeren in relatie

De docent toont begrip en spreekt duidelijke /reële en positieve verwachtingen uit. Bespreek problemen samen, zoek naar oplossingen en geef daarbij de leerling een actieve rol.

Concreet in de les

- stel open vragen, één vraag tegelijk en geef voldoende bedenktijd.
Geef positieve feedback en geef vooral structuur.
- Lees teksten zoveel mogelijk voor, visualiseer en maak teksten concreet.
Het gebruik van software is daarbij een hulpmiddel.
- Geef huiswerk op tijd op en zet dit op het bord. Daarnaast ook op SomToday.
- Zorg voor voldoende tijd bij toetsen (20 procent extra).
- Toetsen afnemen kan ook op een andere manier door het maken van werkstukken of posters.
- Hanteer een aangepaste beoordeling voor spelling. Spelling telt mee maar het cijfer is daarbij niet lager dan een 4.0
- Toetsen worden aangeleverd in Arial punt 12. Toetsen kunnen op een USB stick worden aangeleverd zodat deze op de laptop kan worden gemaakt met het programma Claroread.
- Stimuleer het gebruik van luisterboeken.

6. Wat doet de leerling ?

Zoals gezegd is het voor leerlingen soms moeilijk om te accepteren dat ze dyslectisch zijn en voor sommige dingen altijd meer moeite moeten doen dan iemand anders. Dit vergt veel van het doorzettingsvermogen van leerlingen.

De school kan dit niet oplossen. Er moeten nu eenmaal eisen worden gesteld, waar ook de dyslectische leerling aan moet voldoen. Soms lopen verschillende zaken wel eens door elkaar en vraagt men zich af waar nu eigenlijk het knelpunt zit: gebrek aan inzet, is de planning van werk onvoldoende, is er een motivatieprobleem, een lees- en/of spellingsprobleem. Hierbij is het belangrijk dat de leerling zelf actief is. Soms moet de leerling zelf nog eens naar een docent om uit te leggen wat er aan de hand is. Zeker in de bovenbouw zal de leerling regelmatig moeten overleggen met docenten over welke hulp het beste werkt. Mochten leerlingen en/of ouders tegen problemen aanlopen waar zij buiten de docent of mentor extra ondersteuning voor nodig hebben, dan kunnen ze contact opnemen met de dyslexiespecialisten van de school Peter van Achthoven en Reina Paulis. Mail: p.vanachthoven@meergronden.asg.nl en r.paulis@meergronden.asg.nl

Concrete punten om op te letten

- Neem/vraag ruim de tijd om huiswerk en/of toetsen in je agenda te noteren.
- Schrijf een D boven je toets zodat docenten kunnen zien dat je dyslectische bent. (dit uiteraard als een herinnering).
- Laat je dyslexiepas aan de docent zien wanneer je een toets gaat maken. De docent kan dan zien of jij eventueel een vergroting van de toets nodig hebt.
- Maak gebruik (wanneer dit mogelijk/nodig is) van luisterboeken. Er zijn een aantal boeken voor Nederlands en Engels in het studiecentrum van de school beschikbaar. Dit aantal wordt elk jaar groter. Ook in de Bibliotheek van Almere zijn luisterboeken beschikbaar.
- Heb je het idee dat niet alle aanpassingen goed zijn geregeld of goed worden toegepast neem dan contact op met je mentor of de desbetreffende vakdocent. Zij kunnen er dan voor zorgen dat de problemen worden opgelost.

7. Wat kunnen de ouders doen?

Ouders spelen een belangrijke rol bij de schoolloopbaan van hun kind. Ouders zullen meer dan eens moeten uitleggen wat hun kind precies heeft en overleggen met school hoe hij/zij het best geholpen kan worden. In de onderbouw is een ander docententeam dan in de bovenbouw. Uw kind krijgt dan andere mentoren. Het is belangrijk dat ouders zelf alert blijven en in gesprek blijven met de docenten. Bezoek de ouderavonden of neem tussen door contact op met de mentoren als u vragen hebt of problemen tegenkomt. Soms lezen ouders teksten voor aan hun kind.

8. Hulpmiddelen

In de loop der jaren wordt er steeds meer ontwikkeld voor dyslectische leerlingen. Dyslexie wordt beter gediagnosticeerd dan vroeger en aan hulpmiddelen kan geld verdiend worden. Voor dyslectici is het prettig dat deze ontwikkeling er is. De hulpmiddelen worden steeds beter en er komt meer keuze op dit gebied.

Mediatheek

Speciaal voor de dyslectische leerlingen hebben wij in de mediatheek op school leesboeken aangeschaft waarin rekening wordt gehouden met de problemen die dyslectische leerlingen hebben bij het lezen (grootte van de letters, overzichtelijk, zinsopbouw). Deze boeken worden met een zwarte stip op de rug aangegeven. Ook staat het voorleesprogramma Claroread geïnstalleerd op de laptops in de mediatheek.

Computerprogramma's

Leerlingen met dyslexie die veel problemen ondervinden bij het lezen, hebben baat bij het gebruik van een voorleesprogramma. Er bestaan meerdere programma's die op school en thuis te gebruiken zijn, zoals Kurzweil 3000, Sprint en Claroread. Deze programma's zijn te gebruiken op een laptop waarmee de leerling thuis en/of op school ondersteuning krijgt bij het lezen van teksten. De teksten op het scherm van de laptop worden met de muis geselecteerd en vervolgens voorgelezen. Op deze manier kan de leerling op een visuele en auditieve manier de lesstof opnemen.

Gebruik voorleesprogramma voor huiswerk of in de les

Voorleesprogramma's voor thuisgebruik en/of tijdens de lessen zoals het voorlezen van de schoolboeken kunnen besteld worden bij Lexima en Woordhelder. Omdat wij op school gebruik maken van het programma Claroread is het mogelijk om dit met korting aan te schaffen bij Woordhelder. Neem voor meer informatie hierover contact op met de dyslexie coördinatoren. De auditieve lesboeken zijn te bestellen bij Dedicon en kunnen naast de reguliere lesboeken gebruikt worden. Voor meer informatie over de genoemde bedrijven zie hoofdstuk 9 Informatie.

Gebruik voorleesprogramma Claroread tijdens (PTA) toetsen, opdrachten en examens.

Om het gebruik van het voorleesprogramma Claroread tijdens (PTA) toetsen aan te vragen worden de volgende stappen gevolgd:

1. Leerling, mentoren en/of ouders melden bij de dyslexie coördinatoren de problemen die de leerling ondervindt en samen besluiten zij voor welke vakken de leerling dit programma zal gaan gebruiken.
2. Dyslexie coördinator oefent het gebruik van het programma met de desbetreffende leerling.
3. Dyslexie coördinator stelt mentoren op de hoogte, die de desbetreffende vakdocenten informeren.

Voor examenleerlingen met dyslexie moet het gebruik van een voorleesprogramma voor oktober van het desbetreffende schooljaar bekend zijn in verband met het bestellen van de examens op CDROM. Daarom worden de volgende stappen gevolgd:

1. Aan het begin van het eindexamenjaar organiseren de dyslexie coördinatoren twee oefenmomenten met alle examenleerlingen met dyslexie. Na afloop geven de leerlingen op of, en zo ja voor welke vakken zij Claroread willen gebruiken tijdens het SE en CSE.
2. Dyslexie coördinatoren geven deze lijst door aan het examensecretariaat.

Er zijn laptops gereserveerd waar het voorleesprogramma Claroread opstaat die docenten kunnen reserveren via ASG support. De leerling kan ook zelf een laptop met spraakherkenningsprogramma meenemen. Dit is alleen toegestaan in de onderbouw en de wifi moet uitknnen op de laptop.

Stappenplan voor gebruik laptop met spraakherkenning Claroread van school tijdens toetsen:

1. De leerling brengt de docent op tijd op de hoogte wanneer hij of zij gebruik wil maken van spraakherkenning (Claroread) voor een toets.
2. De docent reserveert een laptop via ASG support.
3. De leerling haalt de laptop op voor aanvang van de toets bij het frontoffice. De leerling geeft daarbij de schoolpas af.
4. De docent zorgt ervoor dat de toets op een USB stick staat, zodat de leerling deze in Word of PDF kan openen en lezen. De antwoorden schrijft de leerling in principe op een toetsblaadje, tenzij het ook om handschrift gaat. In dat geval worden de antwoorden in een Word bestand getypt en op de stick opgeslagen.
5. De leerling levert de USB stick met de gemakte toets in bij de docent.
6. De leerling brengt de laptop weer terug naar het frontoffice en brengt deze na de toets weer terug. (controleer voor het inleveren of de muis en de oplader weer in de tas zitten).
De leerling krijgt de schoolpas weer terug..

9. Informatie

Via websites op het internet wordt er steeds meer informatie beschikbaar gesteld over dyslexie, dyscalculie en dyspraxie

Een aantal organisaties die informatie kunnen geven zijn o.a.

- **Balans:** vereniging voor ADHD,ADD, Dyslexie enz.
<http://www.balansdigitaal.nl>
Deze site geeft informatie over o.a. diagnose, behandeling en regelgeving.
- **Lexima:** Voor het bestellen van voorleessoftware, trainingen, ouderavond.
<https://www.lexima.nl>
- **Woordhelder:** Voor het bestellen van voorleessoftware (Claroread met korting)
<https://www.woordhelder.nl>
- **Dedicon;** Je schoolboek beluisteren tijdens het lezen. Dat is handig. Want je begrijpt de tekst beter. En lezen kost minder tijd en energie. Hier kan iedereen luisterboeken en tekstbestanden zoeken. Een boek huren gaat zo: inloggen, zoeken, het boek in je boekentas stoppen en afrekenen. Lekker makkelijk. Registreren kan alleen als je een verklaring van dyslexie hebt.
<http://www.dedicon.nl>